

บทที่ 5

ความแตกต่างทางด้านคำศัพท์ ระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นเหนือ

แม้ว่าภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นเหนือต่างก็เป็นภาษาตระกูลไท (Tai) ด้วยกัน แต่ทั้งสองภาษาดังกล่าวก็มีคำศัพท์เฉพาะถิ่นของตนเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความแตกต่างทางด้านคำศัพท์ 2 ลักษณะ ดังนี้

คำศัพท์ที่ออกเสียงเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน

ความแตกต่างในกรณีนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นคำพ้องเสียงก็ได้ กล่าวคือ คำศัพท์เหล่านี้จะมีเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์เดียวกันทั้งสองภาษา แต่มีความหมายต่างกัน หรือในภาษาไทยถิ่นเหนือมีความหมายกว้างกว่าในภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์ในลักษณะนี้ มักจะทำให้ผู้ที่มิใช่คนภาคเหนือเกิดความสับสนหรือเข้าใจผิดได้ง่าย ทั้งนี้เพราะใช้ความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยมาตรฐานไปตีความหมายของคำศัพท์เหล่านี้ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดการสื่อสารผิดพลาดได้ ตัวอย่างคำศัพท์ในลักษณะดังกล่าวมีดังนี้

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
ก้ง	คำยืมภาษาจีน หมายถึง ปู่ หรือตา	หนังสือเด็ก
กอง	เป็นคำลักษณนาม หมายถึง พวก, หมู่, เหล่า	1. รอย, คอย 2. ทราย, ซอย
กาย	ร่างกาย	ระคาย, คัน

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
แกน	วัตถุแข็งที่อยู่ส่วนกลางของสิ่งอื่น สำหรับยึดให้แน่น	จุก, เสียดในท้อง
เกี่ยว	1. ตัดด้วยเคียว เช่น เกี่ยวข้าว 2. อาการที่สิ่งของเป็นขอเกาะติด หรือเหนียวไว้	1. ตัดด้วยเคียว เช่น เกี่ยวข้าว 2. อาการที่สิ่งของเป็นขอเกาะติด หรือเหนียวไว้ 3. เปลี้ยดำ, ตะคริว
แก่	1. อายุมาก 2. มากเกินควร	1. อายุมาก 2. มากเกินควร 3. หัวหน้า เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เรียกว่า แก่บ้าน ไวยาวัจกร เรียกว่า แก้วัด
แก่น	1. เนื้อแท้, หลักสำคัญ 2. ไม้เนื้อแข็งและมีสีเข้มอยู่ถัด กระพี้เข้าไป	1. เนื้อแท้, หลักสำคัญ 2. เมล็ดของพืชที่ใช้เพาะพันธุ์ได้ 3. คำลัทธินาม หมายถึง ลูกหรือฟอง
ขน	1. ย้ายของจากที่หนึ่งไปยังอีกที่ หนึ่ง 2. สิ่งที่เป็นเส้นขึ้นตามผิวหนัง คนหรือสัตว์	1. ย้ายของจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง 2. สิ่งที่เป็นเส้นขึ้นตามผิวหนังคน หรือสัตว์ 3. กรน
ขนาน	1. ประชิดเข้าไปทั้งสองข้าง	1. ประชิดเข้าไปทั้งสองข้าง, กระทบ 2. บังคับ, ใช้อำนาจ

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
ขัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาชนะใช้ตักหรือใส่น้ำ 2. ทำให้ตั้ง 3. ขันอย่างนกหรือไก่ 4. ขันอาสา, เสนอตัวเข้ารับใช้ 5. จำขัน, หัวเราะ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาชนะใช้ตักหรือใส่น้ำ 2. ทำให้ตั้ง 3. ขันอย่างนกหรือไก่ 4. พาน เช่น พานใส่ดอกไม้ เรียกว่า ขันดอก
ขาง	ไข่แมลงวัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไข่แมลงวัน 2. เหล็กชนิดหนึ่ง 3. หิ้งหวง, หวง
ข้าง	ตุ๊กข้าง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตุ๊กข้าง 2. ระบายน้ำ, วิตน้ำ
خاب	สีน้ำเงินแก่อม่วง	<ol style="list-style-type: none"> 1. แอบซ่อน, นิ่งเฉย 2. กราบ
ขำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. คมสัน, คมคาย 2. ขบขัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดิดคาอยู่, ดิดอยู่ 2. ดิดค้างอยู่ เช่น มีเงินขำอยู่
เข	เหล่า ใช้เฉพาะตาเรียกว่า ดาเข	บังคับ, ทรมาน
โขง	กลิ่นเหม็นอย่างเนือเน่าที่ค้างอยู่ หลายวัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรุง, อาณาเขต 2. กรง 3. ชุ่ม, ประตูลุ่ม

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
คอก	เล้าที่ขังสัตว์	1. เล้าที่ขังสัตว์ 2. คุก
คาน	1. ร่องอยู่, ขัดอยู่ 2. ไม้สำหรับหาบหาม	สาบาน
คาย	1. ทำให้ของขบเคี้ยวออกจากปาก 2. แสดงออก, เปิดเผย 3. สิ่งที่ทำให้ระคายคัน	1. ทำให้ของขบเคี้ยวออกจากปาก 2. เซ็ง, ซีด (ใช้กับอาหาร)
คำ	1. เวลาเม็ดตอนต้นของกลางคืน 2. เรียกวันตามจันทรคติ	1. เวลาเม็ดตอนต้นของกลางคืน 2. เรียกวันตามจันทรคติ 3. กตขี้, ข่มเหง, ทารุณ 4. ล้างผลาญ
คือ	เท่ากับ, ได้แก่	คูเมือง
คืน	1. เวลากลางคืน 2. ระยะเวลาตั้งแต่ย่ำค่ำจนย่ำรุ่ง 3. กลับดั้งเดิม	1. เวลากลางคืน 2. ระยะเวลาตั้งแต่ย่ำค่ำจนย่ำรุ่ง 3. กลับดั้งเดิม 4. เครื่องมือสำหรับดักสัตว์ เช่น ไก่
คุย	พูดจา, สนทนากัน	รบกวน, ยุ่ง, วุ่นวาย
จอม	สูงจัดจนเกือบเน่าหรือละ	1. ตรังรีเข้าหา 2. สุกจัด

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
วง	1. จมูกของช้าง 2. ชื่อไก่	1. จมูกของช้าง 2. ชื่อไก่ 3. รวง, ซ่อ, พวง, รังที่ห้อย เช่น รังผึ้ง
จง	เป็นคำช่วยกริยาบอกความบังคับ	1. ไก่จู่ เรียกว่า ไก่จง 2. การจ้องมองอย่างไม่พอใจ พูดว่า จงตำไต่
จอด	หยุด, ทำให้หยุด	1. หยุด 2. เชื่อม, บัดกรีให้ติดกัน
จอ	1. ผ้าที่ขึงไว้สำหรับฉายภาพยนตร์ 2. ชื่อปีที่ 11 ของรอบนักษัตร มีหมาเป็นเครื่องหมาย	1. ผ้าที่ขึงไว้สำหรับฉายภาพยนตร์ 2. ชื่อแกงชนิดหนึ่ง
จอม	ปลาจอม	1. ปลาจอม 2. ตกเบ็ด 3. ใต้อ, หย่อนลง
จอง	หมั้นหมายไว้, กำหนดไว้	วัด (ตำนาน)
จัน	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งมีผลสุก สีเหลืองหอม รับประทานได้	ไม้ลาด (จัน), ยกตั้งตรง, ตั้งจัน
จำ	คำร้องเรียกหรือขานรับ	พูดจา, สนทนา

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
จาม	เป็นอาการของลมที่พุ่งออกมาจากปากและจมูก	ทดลอง, ลองเชิง
ซอ	ชื่อเครื่องดนตรีพวกหนึ่งใช้ตีในพวกเครื่องสาย	การขับลำนำเป็นทำนองต่าง ๆ เป็นเพลงพื้นบ้านทางภาคเหนือ
ซอก	ช่องทางแคบ ๆ	ย่า, เขี้ยบย่า
ซาน	กระเสือกกระสนไปอย่างสิ้นท่าหรือสิ้นคิด, ซมซาน	เหาะ, ลอยไป
ชาว	เอาข้าวสารล้างน้ำให้สะอาดก่อนหุงหรือคั้น	1. เอาข้าวสารล้างน้ำให้สะอาดก่อนหุงหรือคั้น 2. เลขี้สับ
แซ่	1. อื้ออึงจนฟังไม่ได้ศัพท์ 2. ชื่อสกุลวงศ์ของจีน	กลอน, สลัก, เครื่องขัดบานประตูหน้าต่าง (บางท้องถิ่นเรียกว่าแซ่ว)
ซุ่ม	ซ่อน, แอบคอยที่อยู่	1. ซ่อน, แอบคอยที่อยู่ 2. พร้า, ฟาง, ใช้กับสายตา เช่น ตาซุ่ม = ตาฟาง
เดือด	1. อาการที่ของเหลวพุ่งขึ้นเพราะความร้อนจัด 2. บันดาลโทษะ	1. อาการที่ของเหลวพุ่งขึ้นเพราะความร้อนจัด 2. บันดาลโทษะ, โกรธ 3. ส่งเสียงดัง 4. ว่ากล่าว, ดุด่า

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
ตอง	1. ไฟไทยชนิดหนึ่ง 2. ใบไม้ขนาดใหญ่ใช้ห่อของ เช่น ตองกล้วย	1. ไฟไทยชนิดหนึ่ง 2. ทองเหลือง, ทองแดง, สำริด โลหะผสม
ดอม	กิริยาที่แมลงตัวเล็กๆ มาเกาะหรือบินวนเวียนอยู่ใกล้	ประคบประหงม, บำรุง
ดูบ	หลบลง	กระท่อม, โรงเรือนเล็ก ๆ
เตี้ยว	1. ผ้าชิ้นน้อยยาวสำหรับคาดปากหม้อกันไม่ให้ไอร้อนออกเวลานึ่งของ 2. ใบตองหรือใบมะพร้าวสำหรับคาดกลัดห่อขนม	1. ผ้าชิ้นน้อยยาวสำหรับคาดปากหม้อกันไม่ให้ไอร้อนออกเวลานึ่งของเรียก เตี้ยวหม้อนี้ 2. ใบตองหรือใบมะพร้าวสำหรับคาดกลัดห่อขนม 3. กางเกง
เต้า	สัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง	1. สัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง 2. กบใสไม้
ถอก	ร่นเข้าไป (คำไม่สุภาพ)	เททิ้ง, เทออกไป
บวก	เอาจำนวนหนึ่งรวมกับอีกจำนวนหนึ่ง	1. เอาจำนวนหนึ่งรวมกับอีกจำนวนหนึ่ง 2. ปลัก, แอ่งน้ำที่มีโคลน

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
ป้าย	1. เวลาในระหว่างเที่ยงกับเย็น 2. คล้อย, หัน, ก้าวเฉียงไป	1. เวลาในระหว่างเที่ยงกับเย็น 2. ป้าย, เอาอาหารป้ายหรือวางบนข้าวเหนียวที่เป็นทำเป็นแผ่นแบนๆ แล้วม้วนให้เป็นป็น
ป้อง	1. ตุงเป็นกระพุ่มออกมา 2. ช้อแมลงชนิดหนึ่ง	1. ตุงเป็นกระพุ่มออกมา 2. หน้าต่าง (หน้าป้อง), ช่อง 3. โถ่ง, ปลอดภัย, ทะลุ 4. มะเดื่อชนิดหนึ่ง
ปอย	กลุ่มก้อนหรือกระจุกเล็ก ๆ ของสิ่งที่เป็นเส้น	งานพิธีต่างๆ เช่น งานฉลองดาวรวัดฤดูของวัด
แปด	เลขแปด	1. เลขแปด 2. ติด, เปื้อน
เปิบ	เอานิ้วทั้งห้าขยำข้าวเข้าปาก	กระโจน, กระโดด
นาบ	เอาสิ่งที่มีความร้อนรดหรือกดลงไป	1. เอาสิ่งที่มีความร้อนรดหรือกดลงไป 2. ใส่ความ เช่น นาบโทษ
โป่ง	1. ลักษณะของสิ่งของที่พองลม 2. ดินที่มีเกลือสินเธาว์อยู่	แตกใบอ่อน, ผลิดอก, แตกยอดอ่อน
ผาก	1. ส่วนหน้าเหนือคิ้วขึ้น 2. แห่งสนิทไป	1. ส่วนหน้าเหนือคิ้วขึ้นไป 2. ชิก, ด้าน, ผาก

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
ไฟ	เงินตราสมัยโบราณ	ทอ, กรอง, ถักทอ
มอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดู 2. เครื่องจับปลาชนิดหนึ่งจำพวกอวน แต่ใช้ในน้ำตื้น 3. มุ้งขนาดเล็ก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครกกระเดื่อง 2. ตาข่ายสำหรับจับปลา 3. ท่อนไม้ขนาดใหญ่ใช้เป็นหลักปักเรียงรายเพื่อทำเขื่อน
เมา	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีอาการฟั่นเฟือนเพราะฤทธิ์ยาฤทธิ์เห็ด 2. มีอาการคลื่นเหียน 3. มีอาการหลงจนหมกมุ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีอาการฟั่นเฟือนเพราะฤทธิ์ยาฤทธิ์เห็ด 2. ลุ่มหลง, หมกมุ่น เช่น เมาแอ่ว = หมกมุ่นกับการเที่ยว, เอาแต่เที่ยวจนไม่ทำอย่างอื่น 3. วิงเวียน, มึนงง เช่น เมาหัว = เวียนหัว
โมก	ชื่อด้านไม้ดอกสีขาวมีกลิ่นหอม	ถลึงตา เรียกว่า โมกดำ หรือเรียกตาที่โปนว่า ต้าโมก
แมว	แมว, สัตว์เลี้ยงชนิดหนึ่ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. แมว, สัตว์เลี้ยงชนิดหนึ่ง 2. กระจ่ายขูดมะพร้าว
เมื่อย	อาการเพลียของกล้ามเนื้อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. อาการเพลียของกล้ามเนื้อ 2. เป็นไข้, ไม่สบาย
ยาย	แม่ของแม่	วางเรียงราย, เรียงกัน
ลวด	โลหะที่ทำให้เป็นเส้นกลม, ยาว	<ol style="list-style-type: none"> 1. โลหะที่ทำให้เป็นเส้นกลม, ยาว 2. เลย, เลยไป

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
ล้อ	ส่วนของรถที่เรียกว่า ล้อรถ	1. ส่วนของรถที่เรียกว่า ล้อรถ 2. เกวียน
ลำ	ส่วนของคนหรือสัตว์ เช่น ลำตัว ลำต้น และเป็นคำลักษณนาม	1. อร่อย 2. เล่ม (คำลักษณนาม)
ลุย	ฝ่า, บุกเข้าไป, เหยียบไป	คล้อยตาม, ผ่อนตาม
ลู	ทาง, ทางราบ	แย่ง, ชิง, ฉก
เลา	1. ต้นเลาไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง ดอกสีขาวมอมๆ คล้ายดอกอ้อย 2. ลักษณนามเรียกเครื่องเป่าที่ ลักษณะยาวตรงเช่นปี่และขลุ่ย	1. ต้นเลาไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง ดอกสีขาวมอมๆ คล้ายดอกอ้อย 2. สวย, งามสลวย, รูปร่าง, หล่อ
แล	ดู, มอง, เห็น	1. ดู, มอง 2. นกแก้ว
แลบ	1. แสงแวบออกไป 2. เหลื่อมออกจากที่เดิม	เพรียว, บาง, แบบบาง
วิด	อาการที่ทำให้หน้าพร่อง หรือหมดไป	1. กระโจน 2. ถาน, โถส้วม
สวก	เนื้อไม่แน่น, ซุย	ดู, คนสวก = คนดู

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
สวย	งามน่าพอใจ	กรวย
สี	1. เครื่องสำหรับบดข้าวเปลือก 2. ญ, ครูด, ชัก	1. เครื่องสำหรับบดข้าวเปลือก 2. ขี้, ญ, ครูด 3. ฟัน เช่น ฟันเทียม
ใส่	สวม, บรรจุ, บรรจุทุก	1. สวม, บรรจุ, บรรจุทุก 2. วางเต็มพื้นที่, ทำพินัน 3. กระทำด้วยคุณไสยเพื่อให้ผู้อื่น เป็นไปตามความต้องการของตน
ห่ม	ปก, คลุม	1. ปก, คลุม 2. ขย่ม, เขย่าขึ้นลง
หอ	1. เรือนซึ่งใช้เฉพาะกิจอย่างใด อย่างหนึ่ง 2. เรือนที่ปลูกขึ้นสำหรับคู่บ่าว สาวแต่งงานอยู่ เรียกว่า เรือนหอ	1. เรือน 2. โรคคันที่ง่ามเท้า 3. โรคที่เกิดกับพืชมีหัวซึ่งจะเป็น รอยเจาะที่ผิวมีลักษณะเป็นรอย แผลหรือพูนทำให้รสชาติเปลี่ยนไป
หัน	ผิน, หมุน	เห็น, มองเห็น
หีบ	1. ภาชนะสานที่รูปสูง ๆ 2. บีบเส้นให้ส่วนที่ต้องการออกมา	1. ภาชนะสานที่รูปสูง ๆ 2. บีบเส้นให้ส่วนที่ต้องการออกมา 3. ชคน้ำแกง

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
แห	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน แห, เครื่องมือจับปลา	1. แห, เครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่ง 2. เปรี้ยว, ไม่เชื่อ, ไม่คุ้น, ตื่นตระหนก
หน่วย	1. ตัวเลขหลังสุดของจำนวนที่ เรียงกัน 2. จำนวนหรือหมู่ที่นับเป็นหนึ่ง	เป็นคำลักษณนาม หมายถึง ลูก ไบ หรือ ฟอง
หม่อน	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบใช้เลี้ยงตัวไหม	1. ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบใช้เลี้ยงตัวไหม 2. ทวด
หลน	ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง	1. ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง 2. พลั้ง, พลาด อย่างเช่น หลนออกปาก = พลั้งปากพูด
หล่อน	คำสรรพนามแทนผู้หญิง	หลุด เช่น เขี้ยวหล่อน = ฟันหลุด
หลัว	1. ภาชนะสานทึบรูปสูง ๆ 2. มั่ว, สลัว	พีน
หล่อ	1. เกลงในแม่พิมพ์ให้เป็นรูปขึ้น 2. งาม, รูปหล่อ	1. เกลงในแม่พิมพ์ให้เป็นรูปขึ้น 2. งาม, รูปหล่อ 3. กรากเข้าหา, ฟุ้งเข้าหา 4. ฟุ้งลงจากที่สูง
เหล่า	พวก, หมู่, กลุ่ม	1. พวก, หมู่, กลุ่ม 2. ป่า, ป่าละเมาะ

คำศัพท์	ความหมายในภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมายในภาษาไทยถิ่นเหนือ
อวบ	ร่างกายที่เติบโตเกินอายุ, ลำต้นของพืชที่อ้วนกว่าปกติ	1. ร่างกายที่เติบโตเกินอายุ, ลำต้นของพืชที่อ้วนกว่าปกติ 2. ครอบ, ทับ, คว้าลง

คำศัพท์ที่มีความหมายเหมือนกันแต่ออกเสียงต่างกันหรือใช้คำศัพท์ต่างกัน

คำศัพท์ที่ต่างกันในกรณีนี้โดยมากจะเป็นชื่อเฉพาะของ พืช สัตว์ หรือสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ชื่อพืช

1.1 ชื่อผลไม้

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
กล้วยน้ำว้า	กล้วยใต้	ku:ay ⁵ tay ⁵
กล้วยหอม	กล้วยค้ำว	ku:ay ⁵ k ^h a:w ⁶
กะท้อน	ป่าต๋อง, ป่าตั้น	ba: ³ to:ŋ ⁵ , ba: ³ tu:n ¹
ตะขบไทย	ป่าแก้วนครวาย	ba: ³ kwe:n ¹ k ^h wa:y ²
ทับทิม	ป่ากือ	ba: ³ ko: ⁶
น้อยหน่า	ป่าหน่อแห้ง	ba: ³ no: ⁵ ne: ⁵
พุทรา	ป่าตัน	ba: ³ tan ²
ฝรั่ง	ป่ากล้วย	ba: ³ ku:ay ⁵
	ป่าแก้ว, ป่ามัน	ba: ³ ke:w ¹ , ba: ³ man ⁵
มะปราง	ป่าผาง	ba: ³ p ^h a:ŋ ¹
มะพลับ	ป่ากั้บตอง	ba: ³ kap ⁷ to:ŋ ²
มะละกอ	ป่ากล้วยเต็ด	ba: ³ ku:ay ⁵ te:t ⁴
สับปะรด	ป่าจะนัด	ba: ³ k ^h a ² nat ⁷

หมายเหตุ ในบางถิ่นออกเสียงคำนำหน้าชื่อผลไม้เป็น “หมะ”, “มะ” หรือ “ปะ”

1.2 ชื่อดอกไม้

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
ดอกกระดังงา	ดอกสะบันงา	dɔ:k ³ sa ² ban ² ŋa: ²
ดอกกระดินเทศ	ดอกคำใต้	dɔ:k ³ k ^h am ² tay ⁵
ดอกขจร, ดอกสลิด	ดอกสลิด	dɔ:k ³ sa ² lit ⁷
ดอกช่อนกลิ่น	ดอกหอมไ้	dɔ:k ³ hɔ:m ¹ kay ¹
ดอกดาวเรือง	ดอกคำปู้จู้	dɔ:k ³ k ^h am ² pu: ⁵ cu: ⁵
ดอกทองกวาว	ดอกกว้าว	dɔ:k ³ k ^h wa:w ¹
ดอกทานตะวัน	ดอกบัวผัด	dɔ:k ³ bu:a ² p ^h at ⁷
ดอกบานไม่รู้โรย	ดอกคะหล่อม	dɔ:k ³ ta ² lo:m ⁵
ดอกบานเย็น	ดอกจำเริญ	dɔ:k ³ cam ¹ ŋa:m ²
ดอกบัวสาย	ดอกป้าน	dɔ:k ³ pa:n ⁶
ดอกปีบ	ดอกกำสะดอง	dɔ:k ³ ka: ¹ sa ² lo:ŋ ²
ดอกพิกุล	ดอกแก้ว	dɔ:k ³ ke:w ⁵
ดอกพุดซ้อน	ดอกเก็ดตะหวา	dɔ:k ³ ket ⁷ t ^h a ² wa: ¹
ดอกพุดตาล	ดอกสามสี	dɔ:k ³ sa:m ¹ si: ¹
ดอกพุทธรักษา	ดอกบัวหลวง	dɔ:k ³ bu:a ² la ² wɔŋ ²
ดอกยี่หุบ	ดอกจีหุบ	dɔ:k ³ ci: ¹ hup ⁷
ดอกรัก	ดอกป้านเถื่อน	dɔ:k ³ pa:n ¹ t ^h ur:an ³
ดอกลำเจียก	ดอกเกี้ยง	dɔ:k ³ ki:ŋ ¹
ดอกลำควน	ดอกหอมนวล	dɔ:k ³ hɔ:m ¹ nu:an ²
ดอกลั่นทม	ดอกจำปาลาว	dɔ:k ³ cam ¹ pa: ¹ la:w ²
ดอกโศก	ดอกส้มตุ้ก	dɔ:k ³ som ³ suk ⁷
ดอกหงอนไก่	ดอกค้าย	dɔ:k ³ da:y ⁵

1.3 ชื่อพืชผัก

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
กระชาย	หัวละแอน	hu:a ¹ la ² ?e:n ²

กระเทียม	หอมขาว	hɔ:m ¹ k ^h a:w ¹
	หอมเต็ยม	hɔ:m ¹ ti:am ²
กะเพรา	ก้อมก้อดำ	ko:m ⁵ ko: ⁴ dam ²
ข้าวโพด	เข้าสาลี	k ^h aw ⁵ sa: ¹ li: ²
	เข้าโปด	k ^h aw ⁵ po:t ⁴
ไข่น้ำ	ผำ	p ^h am ¹
ตะไคร้	จักไค	ca:k ⁷ k ^h ay ²
ถั่วฝักยาว	มะถั่ว	ma ² t ^h u:a ³
ถั่วลันเตา	ถั่วน้อย	t ^h u:a ³ no:y ⁶
ถั่วลิสง	ถั่วดิน	t ^h u:a ³ din ²
น้ำเต้า	มะน้ำ	ma ² na:m ⁶
บวบ	มะนอย	ma ² no:y ²
ใบชะพลู	ผักแค	p ^h ak ⁷ k ^h ɛ: ²
	ผักบุลึง	p ^h ak ⁷ pu: ² liŋ ²
ใบบัวบก	ผักหนอก	p ^h ak ⁷ no:k ³
ใบแมงลัก	ก้อมก้อขาว	ko:m ⁵ ko: ⁴ k ^h a:w ¹
ใบยอ	ใบมะตำเสื่อ	bay ² ma ² ta: ¹ sw:a ¹
พริกขี้หนู	พริกแต่, พริกदै	p ^h ik ⁸ te: ⁵ , p ^h ik ⁸ de: ⁵
พริกสด	พริกหนุ่ม	p ^h ik ⁸ num ³
ผักกะเจด	ผักหนอง	p ^h ak ⁷ no:ŋ ¹
ผักกูดข่าย	หอมแป้น	hɔ:m ¹ pe:n ⁵
ผักขึ้นข่าย	ผักกำป็น	p ^h ak ⁷ kam ¹ pu:n ²
ผักชะอม	ผักทะ	p ^h ak ⁷ la? ⁷
ผักชี	หอมป้อม	hɔ:m ¹ po:m ⁵
ผักชีฝรั่ง	หอมป้อมเปือ	hɔ:m ¹ po:m ⁵ pɔ: ⁵
ผักน้ำลึง	ผักแคบ	p ^h ak ⁷ k ^h ɛ:p ⁴
เพกา	มะล็ดไม้	ma ² lit ⁸ may ⁶
พืก	มะพืกหม่น	ma ² fak ⁸ mon ³

ฟักทอง	มะฟักแก้ว	ma ² fak ⁸ ke:w ⁵
มะกรูด	มะขูด	ma ² k ^h u:t ³
มะเขือพวง	มะเขือวง	ma ² k ^h we:ŋ ⁶
มะเขือเทศ	มะเขือส้ม	ma ² k ^h u:a ¹ som ⁵
มะตูม	มะปิ่น	ma ² pin ²
มะระ	มะห้อย	ma ² hoy ³
มะรุม	มะค้อนก้อม	ma ² k ^h o:n ⁶ ko:m ⁵
มันแกว	มันแกวลาว	man ² ke:w ¹ la:w ²
	มันแกวชะแวก	man ² ke:w ¹ la ² we:k ⁴
มันเทศ	มันแก้ว	man ² ke:w ¹
มันฝรั่ง	มันอะลู	man ² ʔa ² lu: ²
มันสำปะหลัง	มันด้าง	man ² ta:ŋ ⁵
สะเดา	สะเลียม	sa ² li:am ²
สระระแห่	หอมควน	hɔ:m ¹ du:an ³
หัวหอม	หอมแดง	hɔ:m ¹ de:ŋ ²
	หอมบัว	hɔ:m ¹ bu:a ³

1.4 ชื่อต้นไม้

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
ต้นชงโค	เสี้ยว	si:aw ⁵
ต้นเต็ง	ไม้แงะ	may ⁶ ŋe? ⁸
ต้นตำแย	หนานไก่อ	ha:n ¹ kay ³
ต้นพลวง	ไม้ตึง	may ⁶ tuŋ ²
ต้นไพล	ปู่เลย	pu: ² ɿy:y ²
ต้นโพธิ์	เก๊าสะหลี	kaw ⁶ sa ² li: ¹
ต้นมหาหงส์	ตำเหิน	ta: ¹ hɿ:n ¹
ต้นไมยราบ	หญ้าจัญจบ	ŋa ⁶ ci? ⁷ ŋw:p ⁴
ต้นรัง	ไม้เป่า	may ⁶ paw ²

ต้นหมาม่วย	มะเหนียง	ma ² ni:an ¹
ต้นหางนกยูง	ต้นชอมพอ	ton ⁵ so:m ² p ^h o: ²
สลอด	มะข่าง	ma ² k ^h a:ŋ ³
หญ้าเจ้าชู้	หญ้าก่อน	ŋa: ⁵ ko:n ³

2. ชื่อสัตว์

2.1 ชื่อนก

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
นกกาเหว่า	นกป้อเฮย	nok ⁸ po: ⁴ hɰ:y ²
นกนางเขน	นกจี้แจ็บ	nok ⁸ ci: ¹ ce:p ⁸
นกแก้ว	นกกแล	nok ⁸ le: ²
นกขุนทอง	นกเอี้ยงคำ	nok ⁸ ʔi:an ⁵ k ^h am ²
นกเค้าแมว	นกกैया	nok ⁸ kaw ⁶
นกเงือก	นกกัก	nok ⁸ kok ⁷
นกตีทอง	นกกปัก	nok ⁸ pok ⁷
นกถีตื้อ	นกกปุ๊ดตีตื้อ	nok ⁸ pu: ³ tit ⁸
นกฟิราบ	นกก้าแก	nok ⁸ ka: ¹ ke: ¹
นกสาธิกา	นกเอี้ยงแขก	nok ⁸ ʔi:an ⁵ k ^h ε:k ³
เหยี่ยว	แหล้ว	le:w ¹

2.2 ชื่อปลา

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
ปลากระตี่	ป้าสะลาก	pa: ¹ sa ² la:k ⁴
ปลากราย	ป้าต๋อง	pa: ¹ to:ŋ ¹
ปลาแขยง	ป้าแก็ด	pa: ¹ ke:t ⁴
ปลาช่อน	ป้าหลิม, ป้าจะลี	pa: ¹ lim ¹ , pa: ¹ ca ² li ⁷
ปลาตะเพียน	ป้าขาว	pa: ¹ k ^h a:w ¹
ปลาเทโพ	ป้าเต้าะ	pa: ¹ to? ⁸
ปลาหมอ	ป้าสะเค็ด	pa: ¹ sa ² det ⁷

ปลาไหล	ป่าเหยียน	pa: ¹ yi:an ³
ตะพานน้ำ	ป่าฝา	pa: ¹ fa: ¹

2.3 ชื่อสัตว์อื่น ๆ

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
กิ้งก่า	จ๊กก่า	ca:k ⁷ ka: ³
กิ้งกือ	แมงแสนตีน	me:ŋ ² se:n ¹ ti:n ¹
ค้างคาว	ฮุ้งคาว	huŋ ⁶ k ^h a:w ²
จิ้งจก	จ๊กจิม	ca:k ⁷ cim ⁵
จิ้งเหลน	จ๊กกะเลื้อ	ca:k ⁷ ka ² lɛ: ⁶
ชะนี	ฮู่ฮุย	ʔi: ³ huy ²
ตะกวด	แลน	lɛ:n ²
ตะขาบ	จ๊กเข็บ	ca:k ⁷ k ^h ɛp ⁷
คูกแก	ตักโต	tok ⁷ to: ²
มู่ง	แมงบั้ง	me:ŋ ² boŋ ⁵
ผีเสื้อ	ก่าเบื้อ	ka:m ¹ bɛ: ⁵
มดแดง	มดส้ม	mot ⁸ som ⁵
แมงกะซอน	แมงจอน	me:ŋ ² co:n ²
แมงมุม	แมงก่าปูง	me:ŋ ² ka:m ¹ puŋ ⁶
แมลงปอ	ก่าบี่	ka:m ¹ bi: ⁵
แมลงป่องข้าง	แมงเวา	me:ŋ ² waw ²
แมลงวัน	แมงจุน	me:ŋ ² ŋun ²
แมลงหวี่	แมงพิ้ง	me:ŋ ² p ^h iŋ ⁶
เรือด	เฮือด	hu:w ⁴ at ⁴
ไร	ไฮ	hay ²
ลิง	วอก	wɔ:k ⁴
ไส้เดือน	จี้เดือน	k ^h i: ⁵ dɛ:w ² an ²
หมาล่า	แมงไบ้	me:ŋ ² bay ⁵

3. ชื่อวัยวะต่าง ๆ

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
ขมับ	หังบ	ŋi:p ³
ขากรรไกร	ดูกกาง	du:k ³ ka:ŋ ²
จมูก	คั้ง, ฮูดั้ง	daŋ ² , hu: ² daŋ ²
ไต	มะแกว	ma ² ke:w ²
หทัยทอย	ง่อน	ŋo:n ⁴
นิ้วหัวแม่มือ	นิ้วโง้	niw ⁶ k ^h o: ⁵
พุง	ปู้ม, ขี้ปู้ม	pum ¹ , k ^h i: ⁵ pum ¹
ฟัน	เจี้ยว	k ^h i:aw ⁵
ม้าม	แม้ม	me:m ⁶
รักแร้	เก๊า!เฮ้	kaw ⁶ he: ⁶
ริมฝีปาก	ฮิมปาก	him ² pa:k ³
สมอง	ออกออ	ʔo:k ³ ʔo: ²
สะโพก	ตะก้าม	ta ² ka:m ⁴
สี่ข้าง	ขี้ข้าง	k ^h i: ⁵ k ^h a:ŋ ⁵
เอว	แอว	ʔe:w ²

4. ชื่อสิ่งของเครื่องใช้และเครื่องประดับต่าง ๆ

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
กรรไกร	มีดขู้บ	mi:t ⁴ ñap ⁸
กระจกเงา	แว่น	we:n ⁴
กระดุม	มะต่อม	ma ² to:m ³
กระบาย	น้ำบาย	na:m ⁶ bu:ay ²
กระบุง	บุง, เปี้ยด	buŋ ² , pi:at ⁴
กะทะ	หม้อข้าง	mo: ⁵ k ^h a:ŋ ¹
กางเกง	เตี้ยว	ti:aw ³
ขวาน	มุย	muy ²

ขันน้ำ	ก๋อก, ขัน	kok ⁷ , k ^h an ¹
ขันเงิน	สลุงเงิน	sa ² luŋ ¹ ŋɯŋ ²
เข็มกลัด	เข็มกะตัก	k ^h em ¹ ka ² lat ⁷
เข็มขัด	สายฮ้าง	sa:y ¹ ha:ŋ ⁶
คนโท	น้ำตั้น	na:m ⁶ ton ⁵
จวก	ป้าก	pa:k ⁴
จอบ	ขอบัก	k ^h o: ¹ bok ⁷
คะกร้า	ซ้า	sa: ⁶
คะเกียง	โกม	ko:m ²
คุ่มหู	ค้อกหู	dok ⁴ hu: ¹
ถังน้ำ	น้ำคู้	na:m ⁶ k ^h u? ⁸
ทีนอน	สะลี	sa ² li: ²
ฝ้านวม	ผ้าต้วบ	p ^h a: ⁵ tu:ap ⁴
พัด	วี	wi: ²
พะอง	เก็น	kɯ:n ¹
มั่ง	สุ่ด, มั่ง	sut ⁷ , mun ⁶
ไม้ขีดไฟ	กั๊บไฟ	kap ⁷ fay ²
ไม้กวาด	ญู	ŋu: ²
ขอ (จับปลา)	จ้ำ	cam ¹
ร่ม	จ้อง	co:ŋ ⁵
รถจักรยาน	ลัดตีบ	lot ⁸ t ^h i:p ³
รองเท้า	เกือก	ku:ak ³
ระฆัง	เต็ง	deŋ ²
สร้อยข้อมือ	สร้อยแขน	so:y ⁵ k ^h ɛ:n ¹
เสื่อ	สาค	sa:t ³
เสื่อคอกกระเช้า	เสื่อบ่าห้อย	su:a ⁵ ba: ³ ho:y ⁵